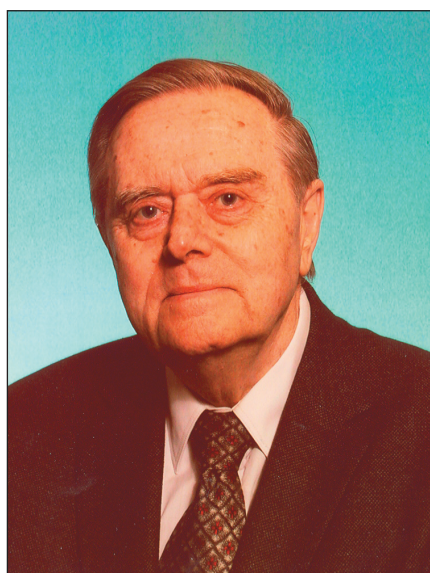

Doctor honoris causa

Ladislav Burlas

***Hudba a hudobná kultúra
v súčasnosti***

ISBN 978-80-80945147-5

Edícia **Doctor honoris causa**

zv. 11

Ladislav Burlas

***Hudba a hudobná kultúra
v súčasnosti***

Univerzita Konštantína Filozofa
Nitra 2007

© Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre 2007

ISBN 978-80-8094-147-5
EAN 9788080941475

Slávnostná inaugurácia

V galérii osobností slovenskej, ale aj zahraničnej vedy a kultúry, ktorým Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre udelila čestnú vedeckú hodnosť „doctor honoris causa“, sa od 3. mája 2007 budeme stretať aj s menami slovenského hudobného skladateľa, vedca a vysokoškolského pedagóga Ladislava Burlasa a literárneho vedca, prekladateľa a vysokoškolského pedagóga Jána Vilikovského. Návrh na ich ocenenie vzišiel z Pedagogickej fakulty, ktorá má na UKF najužšie pracovné kontakty s L. Burlasom aj s J. Vilikovským.

Slávnostná inaugurácia, ktorá sa už tradične uskutočňuje v aule Univerzity Konštantína Filozofa, bola vhodnou príležitosťou na vyzdvihnutie prínosu ocenených osobností do klenotnice slovenskej kultúry. Účasť významných osobností slovenského kultúrneho i spoločenského života na slávnostnej inaugurácii zvýšila lesk tohto vrcholného univerzitného podujatia.

Vaše Magnificencie, Vaše Spectability, Vaše Honorability,
Vaša Eminencia, ctení hostia,
vážené kolegyne, vážení kolegovia, milí študenti!

Z poverenia Jeho Magnificencie profesora doktora Libora Vozára, kandidáta vied, rektora Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, otváram slávnostné zasadnutie Vedeckej rady Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre rozšírené o Vedeckú radu Pedagogickej fakulty, ktoré sa koná pri príležitosti udelenia čestného titulu „doctor honoris causa“ dvom výnimočným osobnostiam Slovenska a blízkym spolupracovníkom našej univerzity

profesorovi doktorovi Ladislavovi Burlasovi, doktorovi vied, poprednému muzikológovi, hudobnému skladateľovi a pedagógovi
a docentovi doktorovi Jánovi Vilikovskému, kandidátovi vied, významnému prekladateľovi, diplomatovi a pedagógovi.

Ctení inauguranti, vitajte na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre!

Vážené slávnostné zhromaždenie,
vážené dámy a páni!

Dovoľte mi, v tejto sviatočnej a jedinečnej chvíli, srdečne privítať v aule Univerzity Konštantína Filozofa Jeho Magnificenciu profesora doktora Libora Vozára, kandidáta vied, rektora a predsedu Vedeckej rady Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre.

Ďalej srdečne vítam na dnešnej slávnosti

- Jej Honorabilitu profesorku doktorku Evu Malú, kandidátku vied, prorektorku Univerzity Konštantína Filozofa,
- Jeho Honorabilitu docenta doktora Antona Pokrivčáka, doktora filozofie, prorektora Univerzity Konštantína Filozofa,
- Jeho Honorabilitu magistra Jána Skalku, doktora filozofie, prorektora Univerzity Konštantína Filozofa,
- Jej Spectabilitu profesorku doktorku Gabrielu Porubskú, kandidátku vied, dekanu Pedagogickej fakulty,
- Jeho Spectabilitu profesora doktora Ľubomíra Zelenického, kandidáta vied, dekana Fakulty prírodných vied,
- Jeho Spectabilitu profesora doktora Bélu Lászlóa, kandidáta vied, dekana Fakulty stredoeurópskych štúdií,
- Jeho Spectabilitu profesora doktora Petra Ondrejoviča, doktora filozofie, dekana Fakulty sociálnych vied a zdravotníctva, v zastúpení docentky doktorky Marcely Verešovej, doktorky filozofie, prodekanky Fakulty sociálnych vied a zdravotníctva,
- Jej Spectabilitu profesorku doktorku Zdenku Gadušovú, kandidátku vied, dekanu Filozofickej fakulty, v zastúpení profesora doktora Bernarda Garaja, kandidáta vied, prodekana Filozofickej fakulty,
- Jej Honorabilitu profesorku doktorku Evu Szórádovú, kandidátku vied, prodekanku Pedagogickej fakulty.

Ďalej srdečne vítam

- profesorku Janku Hečkovú, kandidátku vied, predsedníčku Akademického senátu Univerzity Konštantína Filozofa a inžinierku Ľubicu Ehrenholdovú, kvestorku Univerzity Konštantína Filozofa.

Srdečne vítam Ich Honorability prodekanov Pedagogickej fakulty, Fakulty prírodných vied, Fakulty sociálnych vied a zdravotníctva, Fakulty stredoeurópskych štúdií a Filozofickej fakulty.

Je pre nás veľkou ct'ou, že pozvanie na dnešnú akademickú slávnosť prijali emeritní rektori, dekaní a doktori honoris causa Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre

- Jeho Spectabilita profesor doktor Michal Soták, doktor vied, dekan emeritus,

- Jeho Spectabilita profesor doktor Ondrej Šedivý, kandidát vied, dekan emeritus,

- Jeho Magnificencia profesor doktor Peter Liba, doktor vied, rektor emeritus,

- Jeho Magnificencia profesor doktor inžinier Daniel Kluvanec, kandidát vied, rector emeritus,

- Doctor honoris causa profesor inžinier Štefan Luby, doktor vied, predseda Slovenskej akademie vied,

- Doctor honoris causa Ladislav Ťažký, spisovateľ.

Vážené slávnostné zhromaždenie,

je pre nás veľkou ct'ou, že účasť na našej academickej slávnosti prijal aj prvý doctor honoris causa a nositeľ najvýznamnejšieho

vyznamenania „Zlatej knihy“ Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre Jeho Eminencia Ján Chryzostom kardinál Korec, ktorého mimoriadne srdečne vítam.

V aule Univerzity Konštantína Filozofa si dovoľujem čo najsrdečnejšie privítať našich vzácných hostí – predstaviteľov slovenských univerzít, ktorí prijali pozvanie na našu akademickú slávnosť

- Jeho Magnificenciu profesora inžiniera Mikuláša Látečku, doktora filozofie, rektora Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre,

- Jeho Magnificenciu docenta doktora magistra umenia Vojtecha Didiho, kandidáta vied, rektora Akadémie umenia v Banskej Bystrici,

- Jeho Magnificenciu profesora doktora Eduarda Kostolanského, kandidáta vied, rektora Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave,

- Jeho Magnificenciu docenta inžiniera Martina Mišúta, kandidáta vied, rektora Trnavskej univerzity v Trnave,

- Jeho Magnificenciu docenta inžiniera Jána Tučeka, kandidáta vied, rektora Technickej univerzity vo Zvolene,

- Jeho Magnificenciu profesora inžiniera Karola Poláka, doktora vied, rektora Vysokej školy v Sládkovičove,

- Jej Honorabilitu docentku magisterku umenia Annu Predmerskú, prorektorku Univerzity Komenského v Bratislave,

- Jeho Honorabilitu profesora doktora Tibora Kmeťa, kandidáta vied, prorektora Univerzity Jánosa Selyeho v Komárne,

-
- Jeho Honorabilitu docenta doktora Romana Nedeľu, doktora vied, prorektora Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici,
 - Jeho Honorabilitu docenta inžiniera Ľubomíra Striešku, kandidáta vied, prorektora Ekonomickej univerzity v Bratislave.

Naše pozvanie prijali aj dekaní fakúlt Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre

- Jeho Spectabilita profesor inžinier Peter Bielik, doktor filozofie, dekan Fakulty ekonomiky a manažmentu,
- Jeho Spectabilita profesor inžinier Vladimír Gozora, doktor filozofie, dekan Fakulty európskych štúdií a regionálneho rozvoja,
- Jeho Spectabilita docent inžinier Karol Kalúz, kandidát vied, dekan Fakulty záhradníctva a krajinného inžinierstva.

Je pre nás ct'ou, že na dnešnej slávnosti sa spolu s nami zúčastňujú aj poslanci Národnej rady Slovenskej republiky pán Pavol Goga, pán Pavol Hrušovský a pán Ján Kovarčík.

Je pre nás mimoriadnym potešením, že pozvanie na dnešnú slávnosť prijala aj pani Natália Marejeva, kultúrna atašé veľvyslanectva Ruskej federácie, akreditovaného v Slovenskej republike.

V aule Univerzity Konštantína Filozofa osobitne vítam inžiniera Františka Baláža, viceprimátora Mesta Nitra, doctora honoris causa akademického architekta inžiniera Ladislava Švihela, generálneho riaditeľa Výstavníctva Agrokomplex v Nitre a pána Jána Grešša, riaditeľa Divadla Andreja Bagara v Nitre.

Zároveň si dovoľujem privítať všetkých ďalších predstaviteľov verejného a kultúrneho života nášho regiónu, všetkých priateľov, priaznivcov a podporovateľov našej alma mater, ako aj rodinných príslušníkov a osobných hostí ctených inaugurantov.

Vážené slávnostné zhromaždenie,

dôležitosť a vážnosť tejto chvíle umocňuje aj prítomnosť členov Správnej rady, akademických senátov, vedeckých rád, Akademického klubu a Fakultnej nemocnice Univerzity Konštantína Filozofa, prítomnosť všetkých vás, vážené kolegyne a kolegovia, vážení administratívni a technickí pracovníci a milí študenti, ktorí ste prijali pozvanie Jeho Magnificencie rektora Univerzity Konštantína Filozofa na slávnosť udelenia čestných titulov „doctor honoris causa“.

Vážené slávnostné zhromaždenie,

vážené dámy a páni!

v tejto vzácnej chvíli prosím Jeho Magnificenciu profesora doktora Libora Vozára, kandidáta vied, rektora Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, o slávnostný príhovor.

Prof. RNDr. Mária Bauerová, CSc.,
prorektorka

Príhovor rektora UKF

Vaše Magnificencie, Vaše Spektability, Vaše Honorability,
vážený pán profesor Ladislav Burlas,
vážený pán docent Ján Vilikovský,
vážení členovia Vedeckej rady Univerzity Konštantína Filozofa
v Nitre a Vedeckej rady Pedagogickej fakulty,
milé dámy, vážení páni, milí priatelia!

Je pre mňa mimoriadnou čťou a potešením prihovoriť sa Vám pri tejto slávnostnej príležitosti a otvoriť dnešné zasadnutie Vedeckej rady Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre rozšírené o zasadnutie Vedeckej rady Pedagogickej fakulty. Prítomnosť rektorov, dekanov, prorektorov, prodekanov, doctorov honoris causa, profesorov a docentov Univerzity Konštantína Filozofa, prítomnosť primátora mesta Nitry, predsedu Nitrianskeho samosprávneho kraja, ale aj ďalších osobností kultúrneho a spoločenského života na našej alma mater je zaiste nevšednou udalosťou.

Zišli sme sa v aule Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, aby sme vzdali hold ľudskému úsiliu a schopnostiam.

Od roku 1998, keď naša univerzita udelila čestnú vedeckú hodnosť doctor honoris causa Jeho Eminencii Kardinálovi Jánovi Chryzostomovi Korcovi, v tejto aule sme sa pri podobnej príležitosti zišli dovedna desaťkrát. Desiatim excelentným osobnostiam slovenskej,

ale aj svetovej vedy a kultúry udelila Univerzita Konštantína Filozofa túto čestnú vedeckú hodnosť, desať nekaždodenných osobností prijalo poctu udelenú našou univerzitou, a potvrdilo tak vážnosť našej vzdelávacej ustanovizne, jej dobré meno vo vedeckej i kultúrnej pospolitosti, ako dôveru v jej vedecký a tvorivý potenciál.

Dnes Univerzita Konštantína Filozofa, pokračujúc v univerzitnej tradícii, udelí čestný titul Doctor honoris causa prof. PhDr. Ladislavovi Burlasovi, DrSc., za celoživotnú vedeckú, pedagogickú a umeleckú prácu a za významný prínos do slovenskej hudobnej vedy a kultúry, a doc. PhDr. Jánovi Vilikovskému, CSc., za celoživotnú tvorivú prácu v oblasti teórie a praxe prekladu a za osobnú účasť na budovaní a šírení dobrého mena Slovenskej republiky doma a v zahraničí.

Prof. Ladislav Burlas a doc. Ján Vilikovský sú osobnosti, ktoré napriek celkom odlišnej oblasti vedeckej a tvorivej práce majú mnoho spoločného. Obaja sa stali osobnosťami zakladateľského významu – muzikológ, skladateľ a vysokoškolský pedagóg prof. Ladislav Burlas stál pri zrode modernej slovenskej hudobnej vedy; prekladateľ, diplomat a vysokoškolský pedagóg doc. Ján Vilikovský sa zasa podieľal na kreovaní slovenskej diplomacie a vo vedeckej oblasti sa významne zaslúžil o rozvoj slovenskej translatológie. Pri oboch sa skĺbil talent, vedomosti, schopnosti s húževnatosťou a zánietením, pracovitosťou a koncentrovaným úsilím v prospech naplnenia zámeru a dosiahnutia cieľa. Ich pôsobenie a činnosť integrujú v sebe vedecký heuristický výskum a prísnu vedeckú akribiu na jednej strane a umelecký duchovný potenciál stelesnený v umeleckých dielach na strane druhej, čím sa stali trvalou hodnotou slovenského národného života.

Vážení prítomní,

dovoľte mi v tejto slávnostnej a vážnej chvíli, aby som v mene celej akademickej obce našej alma mater úprimne a osobne privítal našich vzácnych hostí prof. Ladislava Burlasa a doc. Jána Vilikovského, ktorým táto hodnosť a pocta právom i zaslúžene patrí a ktorým bude v zmysle platných predpisov našej univerzity udelená.

Prof. RNDr. Libor Vozár, CSc.,
rektor

Vážené slávnostné zhromaždenie,
vážené dámy a páni!

V dnešný slávnostný deň Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre udeľuje čestný titul „doctor honoris causa“ profesorovi doktorovi Ladislavovi Burlasovi, doktorovi vied, poprednému slovenskému hudobnému skladateľovi, muzikológovi a významnému predstaviteľovi slovenskej filozofie hudby, žiakovi Mikuláša Schneidera Trnavského a Alexandra Moyzesa. Osobnosti vzácnej a výnimočnej, ktorá sa významne zapísala do dejín slovenskej hudobnej vedy a kultúry, ktorá prispela k budovaniu a šíreniu dobrého mena Slovenskej republiky doma i v zahraničí a k rozvoju Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre. Udelenie čestného titulu „doctor honoris causa“ je prejavom úcty a uznania celej akademickej obce našej alma mater za jeho celoživotnú vedeckú, pedagogickú a umeleckú prácu.

Vážené slávnostné zhromaždenie,
vážené dámy a páni!

Z poverenia Jeho Magnificencie profesora doktora Libora Vozára, kandidáta vied, rektora Univerzity Konštantína Filozofa, prosím Jej Honorabilitu profesorku doktorku Evu Szórádovú, kandidátku vied, prodekanu Pedagogickej fakulty, o slávnostné laudatio.

Prof. RNDr. Mária Bauerová, CSc.,
prorektorka

Slávnostné laudatio

Vaša Magnificencia,
vážení členovia Vedeckých rád Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre,
vážený pán profesor Burlas,
milé dámy a páni, milí priatelia!

Je pre mňa cťou vystúpiť v tejto slávnostnej chvíli, keď jednej z osobností nášho kultúrneho a umeleckého života prof. PhDr. Ladislavovi Burlasovi, DrSc., bude udelený čestný titul *doctor honoris causa*. Predniesť slávnostné *laudatio* je úlohou nesmierne náročnou, napĺňajúcou silným pocitom zodpovednosti, ale aj spokojnosti a šťastia z ocenenia práce vzácneho a múdreho človeka, v ktorého blízkosti máme možnosť pobývať. V tejto krásnej *Aule Konštantína Filozofa* sa často stretávame s duchovnými a umeleckými hodnotami vytvorenými profesorom Burlasom, a to zakaždým, keď znejú tóny slovenskej štátnej hymny, ktorej hudobná úprava pre zmiešaný zbor a symfonický orchester z roku 1992 je jeho dielom.

Prof. Ladislav Burlas – popredný slovenský muzikológ, hudobný skladateľ a zakladateľ modernej slovenskej hudobnej vedy, je jednou z najvýznamnejších osobností novodobých slovenských hudobných dejín. Vzácnu syntézou svojho celoživotného muzikologicko-skladateľsko-pedagogického pôsobenia, opierajúcou sa o jedinečnú kombináciu historicko-filozofického a kompozično-muzikologického vzdelania, výrazne zasiahol do vývoja slovenskej hudobnej kultúry

v 2. polovici 20. storočia. Niet takmer oblasti hudobnej vedy či hudobnej kultúry, kde by svojimi aktivitami, poznaním, rozhľadom či dielom nebol zasiahol.

Profesionálnu životnú dráhu prof. Burlasa predurčil jeho otec, ktorý mu vštepil nielen lásku k hudbe, ale dal mu aj hudobné vzdelanie. Kľúčovou osobnosťou v živote mladého Ladislava Burlasa sa stal jeho učiteľ hudby skladateľ Mikuláš Schneider-Trnavský, ktorý ho po maturite na biskupskom gymnáziu v Trnave (1946) orientoval na štúdium hudobnej vedy, histórie a filozofie na Univerzite Komenského v Bratislave. Popri vysokoškolskom štúdiu súčasne študoval kompozíciu u prof. Alexandra Moyzesa na bratislavskom Konzervatóriu a neskôr na Vysokej škole múzických umení.

Od roku 1951 pôsobil ako hudobný historik v Ústave hudobnej vedy Slovenskej akadémie vied, kde sa roku 1964 stal riaditeľom a túto funkciu zastával plných 24 rokov. Súčasne s pôsobením v Slovenskej akadémii vied sa začala jeho nepretržitá pedagogická činnosť na hudobno-vedných, hudobno-umeleckých a hudobno-výchovných pracoviskách na Slovensku. Roku 1966 sa habilitoval v Prahe na Akadémii múzických umení na docenta hudobnej teórie, roku 1985 získal titul doktor vied a roku 1993 sa stal profesorom. Od roku 1997 pôsobil a dodnes pôsobí ako pedagóg na Fakulte múzických umení v Banskej Bystrici, od roku 2001 bol jej dekanom.

Vychovával nielen budúcich umelcov, hudobných skladateľov a muzikológov, ale aj učiteľov hudobnej výchovy a hudby. Niekoľko

rokov pôsobil ako vedúci Katedry hudobnej výchovy Pedagogickej fakulty v Nitre a aktívne profiloval smerovanie a podobu hudobného vzdelávania na Slovensku. V súčasnosti vdľačne odovzdáva svoje poznatky študentom v rámci doktorandského štúdia na Katedre hudby. Uvedomenie si potreby zabezpečenia kontinuity predurčilo prof. Burlasa všetkými silami podporovať odborný rast pedagógov hudby z viacerých pracovísk našej univerzity, či už na pôde Slovenskej akadémie vied, Univerzity Konštantína Filozofa alebo iných univerzitných pracovísk na Slovensku.

Prof. Ladislav Burlas je nositeľom viacerých umeleckých titulov a cien, za všetky spomeniem aspoň titul *Zaslúžilý umelec za hudobnú tvorbu* a celkom poslednú cenu, ktorá mu bola odovzdaná pred niekoľkými týždňami – *Cenu Tibora Andrašovana za hudbu a tvorivé počiny v národnej hudobnej kultúre*, udeľovanú Nadáciou Matice slovenskej.

Celoživotné muzikologické dielo prof. Burlasa je širokospektrálne, orientované prevažne na slovenskú hudbu. Do **hudobno-historického pramenného výskumu** sa zapojil v povojnových rokoch, kedy naše hudobné dejiny boli, až na niektoré výnimky, ešte neprebádanou oblasťou. Od tejto bádateľskej aktivity, spojenej s novými výsledkami a inšpiráciami, sa odvíja jeho viacvrstvová muzikologická činnosť. Takmer jedno desaťročie sa podieľal na intenzívnom **hudobno-folkloristickom výskume**, orientovanom na hľadanie pôvodných podôb hudobného folklóru. Novými výskumami, najmä na strednom a západnom Slovensku, sa obohatila dokumentácia auten-

tických vrstiev tradičnej ľudovej hudobnej kultúry. Záznamy slovenských ľudových piesní, realizované prof. Burlasom, vyšli aj v troch zväzkoch publikácie Slovenskej akadémie vied *Slovenské ľudové piesne*.

Vo svojich vedeckých prácach sa zaoberal staršími i novšími dejinami slovenskej hudby, hudobnou teóriou a ďalšími systematickými disciplínami muzikológie. Schopnosť integrovať muzikologické i skladateľské poznatky umožnila profesorovi Burlasovi riešiť základné otázky genézy slovenskej národnej hudby, charakterizovať skladateľský štýl reprezentantov slovenskej hudobnej moderny (Alexandra Moyzesa, Eugena Suchoňa, Jána Cikkera a i.) a preniknúť do podstaty hudobných štýlov a kompozičných paradigiem v období postmoderny. Intenzívne sa venoval teoretickým problémom hudobnej pedagogiky a didaktiky hudobnej kompozície. Je autorom vyše 150 muzikologických prác, vedeckých monografií, štúdií, učebníc, článkov, úvah, profilov. Muzikologická aktivita prof. Burlasa sa v posledných dvoch desaťročiach sústredila na metodologické problémy hudobno-vedných disciplín (najmä teóriu systémov, vzťah štrukturalizmu, všeobecnej lingvistiky a tvorby umelých jazykov – čo otvorilo cestu k neskoršej počítačovej analýze hudby a identifikácii hudobných algoritmov a ich porušovaniu).

Jeho 15 knižných publikácií tvorí ťažisko slovenskej muzikologickej literatúry. Ich kompletné vymenovanie a zhodnotenie presahuje časový rozmer tohto *laudatia*. Spomeniem aspoň niektoré. V slovenskej muzikologickej tvorbe nenájdeme ucelenejšie a koncíznejšie

diela z oblasti hudobnej teórie a hudobných foriem a druhov, akými sú práce *Hudobná teória a súčasnosť* či *Formy a druhy hudobného umenia*. Najmä dielo *Formy a druhy hudobného umenia*, ktoré vyšlo v štyroch vydaniach (1962, 1967, 1978, 2006), predstavuje na Slovensku i v zahraničí základnú literatúru k danej problematike. Intenzívne sa venoval aj teoretickým reflexiám hudobno-pedagogickej problematiky v publikáciách *Teória hudobnej pedagogiky* (1997) a *Hudba – komunikatívny dynamizmus* (1998).

Integrálnou súčasťou pracovných aktivít prof. Burlasa je jeho **skladateľská činnosť**: je autorom 14 orchestrálnych diel, 10 vokálno-inštrumentálnych skladieb, 11 diel z oblasti zborovej tvorby, 9 skladieb pre deti, skomponoval hudbu k šiestim filmom. Z roku 1968 pochádza skladba *Planctus*, ktorá bola umeleckou reakciou na okupáciu Československa a neskôr bola zakázaná. Ústredným dielom posledného tvorivého obdobia po roku 1980 je vokálno-symfonická kompozícia *Stretnúť človeka* (1984), *Sonáta pre klavír Matici slovenskej* (1988), tanečná hudba k programu SLUK-u *Čertoviny* (1991) a ďalšie. Kompozičné dielo profesora Burlasa dnes zaraďujú do svojho repertoáru mnohé komorné zoskupenia, spevácke zbory a filharmonické telesá na Slovensku i v zahraničí. Jeho individuálny kompozičný štýl pramení a reflektuje tradície slovenskej i európskej hudobnej moderny, avšak nadväzuje i na skoršie štýly ako impresionizmus, expresionizmus a iné. V celom rade kompozícií sa ideovou a hudobno-materiálovou prapodstatou stal slovenský hudobný folklór ako fascinujúci inšpiračný fenomén.

Milé dámy a páni,
vážený pán profesor,

na záver mi dovoľte osobné vyznanie. Profesor Burlas ako dlhoročný predseda komisií pre obhajoby dizertačných prác na Ústave hudobnej vedy Slovenskej akadémie vied vypravádzal do vedeckého života desiatky doktorandov. Po skončení každej obhajoby som každým s napätím očakávala jeho *laudatio*, plné múdrosti a humanistických myšlienok, prednášané s jemu vlastnou noblesou a neopakovateľným šarmom. Netušiac, že sa raz v úlohe *laudatora* ocitnem aj ja. Svoju reč ukončím myšlienkou, ktorá je zároveň krédom pre generácie žiakov a nasledovníkov všetkých veľkých ľudí: *Veľkým osobnostiam stavajme pomníky tým, že ich činy sa stanú príkladom, ktorý budeme pokladať za povinnosť nasledovať.*

Ďakujem Vám za pozornosť

Prof. PhDr. Eva Szórádová, CSc.

Vaša Honorabilita vážená pani prodekanka,

s mimoriadnym záujmom a potešením sme si vypočuli Vaše úprimné laudatio. Naplnila nás osobitná radosť a uspokojenie, že tento čestný vedecký titul udeľujeme osobnosti známej, tvorivej a príkladnej. Osobnosti uznávanej v Slovenskej republike, v mnohých krajinách Európy, ako aj na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre. S neobyčajným zadost'učinením a radosťou dávam z moci svojho úradu súhlas na udelenie čestného titulu „doctor honoris causa“ profesorovi doktorovi **Ladislavovi Burlasovi**, doktorovi vied.

Prof. RNDr. Libor Vozár, CSc.,
rektor

Slávnostný sľub inauguranta

Summum consilium Universitatis Constantini Philosophi Nitriensis non ignorans, quantum tu, vir clarissime et eminentissime, qui pro musica literis aequae atque operibus tuis et pro arte musica docenta, pro laudibus quas de lumine sapientiae salutifero totum terrarum per orbem propagando meritus es.

Hoc consilium in conventu suo solemni, habito communi applausu decrevit, ut Tu, Excelencia Ladislaus Burlas in numerum doctorum scientiarum et artium honoris causa recipereris.

Quod consilli nostri consultum cum summa Rei Publicae Slovacae potestate confirmatum esset, a te, vir eminentissime, petimus, ut in hoc consessu solemni summum illum et unicum, quo te Universitas studiorum nostra ornare potest, honorem accipias.

Spondebis igitur:

Primum, te huius Universitatis, in qua summum in scientiis gradum ascenderis, piam perpetuo memoriam habiturum eique

auctoritate auxilio consiliis tuis nunquam defuturum? Dein, te opera tua laude digna non intermissurum esse, ut veritas propagetur et lux eius, qua salus generis humani continetur, terrarum orbem illustret?

Haec Tu ex animi Tui sententia spondebis ac polliceberis?

Ladislaus Burlas

SPONDEO AC POLLICEOR

Itaque iam nihil impendit, quominus honores, quibus Te senatus Constantini Philosophi Universitatis Nitriensis ornare cupit, Tibi impertiamus.

Ergo ego promotor legitime constitutus, TE, Excelencia Ladislaus Burlas, vir doctissime, SCIENTIARUM PHILOSOPHICARUM doctorem honoris causa creo, creatum renuntio, omniaque doctoris scientiarum iura et privilegia in Te confero, cuius rei in fidem hoc diploma Universitatis sigillo firmatum Tibi in manus trado.

Prof. PhDr. Eva Malá, CSc.,
promotor

Hudba a hudobná kultúra v súčasnosti

Vaša Magnificencia pán rektor UKF,
vážení členovia Vedeckej rady UKF,
členovia Vedeckej rady Pedagogickej fakulty,
Magnificencie, Honorability, Spectability ako hostia,
mimoakademickí hodnostári,
dámy a páni,

úprimne ďakujem za poctu, ktorej sa mi na UKF dnes dostáva. Cítim sa poctený a chápem to ako ocenenie za dlhoročné úsilie človeka pôsobiť pozitívne v podmienkach, do ktorých bol historickými okolnosťami zaradený a ktoré, ako vždy, neboli iba súhrnom optimálnych okolností a faktorov.

Využívam túto príležitosť zmieniť sa o dvoch skupinách problémov našej hudobnej výchovy zvlášť, ktoré o. i. považujem za znepokojujúce.

Pred nedávnom som našiel v súvislosti s hudobnopedagogickou metódou Carla Orffa anonymný text ladený dosť radikalisticky a sebaisto. Prvým prekvapením v ňom bola negácia tradične používaných pojmov v oblasti hudobnej pedagogiky. Ide o schopnosť žiaka (ability, Faehigkeit) a pripravenosť (aptitude, preparation, Fertigkeit). Namiesto nich pôvodca textu používa pojmy „Leistungsqualität“ (ako schopnosť podať výkon) a „portfolio“ (ako použiteľný

repertoár žiaka). Ak sa zamyslíme nad zámenou týchto pojmov, pripomína to aproximáciu k trhovému mysleniu a k ekonomizačným zámerom. Som presvedčený, že ich použitie v citlivej sfére ontogenézy umelca je nevhodné. Uvedomujem si súčasne, že nám stále absentuje odborný umelecký manažment v adekvátnom vzťahu, rozsahu a kvalite. Súdiac aj podľa iných symptómov, s procesom neadekvátnej komercializácie strácajú sa ideály kalokagathie koreňov našej európskej kultúry.

Druhá, neradosná skutočnosť v spomenutej kvázi deklarácii bolo vyhlásenie, že hudobnovýchovné koncepcie založené na národných a regionálnych koreňoch, ako je metóda Zoltána Kodály a Carla Orffa, sú už obsolentné. Kategória regionálneho a národného patria

už iba do štúdia dejín európskeho hudobného vzdelávania. Hudobné myslenie a hudobná technika sa už globalizujú a didakticko-metodická problematika sa nachádza už niekde inde. Je tu computerizácia, ovládanie nových médií, tvorba umelých jazykov a štýlov. Spoločným menovateľom týchto výrokov je vlastne odsúvanie historickej tradície, regionálnej a národnej špecifity v prospech ekonomizácie a globalizácie, čomu sa dnes isto nebudeme môcť vyhnúť. Má to však znamenať vykorenenie našich tradícií, musí byť tzv. svetovosť dosiahnutá cestou radikálnej diskontinuity? Na túto otázku by som chcel odpovedať čo možno stručne, ale jednoznačne.

Začnem zdôrazňovaním významu tvorivej osobnosti. Jedinec, aj keď sa vzdŕaľuje od stereotypov, nemôže nereagovať na danú historickú situáciu, v ktorej pôsobí. Mal by dobre poznať, od čoho sa vlastne vzdŕaľuje a kam smeruje. Inovácia nie je samoučelnou záležitosťou. Ak minulé desaťročia boli poznačené nedobrou ekologicko-morálnou situáciou, azda by bolo potrebné niektoré veci korigovať, obnažovať etiku života, hľadať pravdu a nadpersonálne problémy, usilovať sa o ľudskosť, o riešenie nových etických problémov, prispievať k súčasnej diagnóze ľudstva. Nové techniky a technológie zaiste môžu napomôcť, ale nie sú samoučelné. Azda nová obsahovosť je prioritná etickými témami, pretože je primárnym poslaním umelca vyriešiť o svojej dobe pravdu i víziu do budúcnosti. Táto problematika má svoju individuálnu, regionálnu, národnú, európsku, medzikontinentálnu i globálnu dimenziu. Negovať v tomto reťazci národný prvok nie je rozumné ani v súlade s vedou, ibaže ho

netreba chápať len v duchu obrodeneckého a romantického obdobia. Rovnako je to aj s regionalizmom, napr. prostredníctvom neho sa stal Moravan Leoš Janáček svetoznámy. Mali by sme mať teda vo vedomí koexistenciu a interakcie viacerých kultúrnych vrstiev a ich vplyvov: regionalizmu, národných kultúr, medzinárodných vzťahov, komplexu europeizmu, interakcií medzikontinentálnych vzťahov a prienikov, globalizačných tendencií, ktorých sme svedkami a ktorým sa nevyhneme. Každá táto vrstva môže byť pozitívna i negatívna, podľa konkrétneho kontextu, v akom sa tieto konkrétne fenomény objavujú. Tak je to aj s globalizáciou, ktorá prináša v hudobnej oblasti aj časť hodnotovo pochybného tovaru. Trh kultúry nie je iba nútenou ponukou, je aj záležitosťou individuálneho prijímania či odmietania na základe našej selektívnej schopnosti a kultúrnej vyspelosti. Ideálom by tu bola vzájomná vyváženosť, homeostáza a koexistencia rôznych typov hudieb, teda namiesto Music by bolo vedomie, že jestvujú Musics (hudby). Ideálom aj dnešných dní je pestrosť podôb kreativity. Tvorivosť vo všeobecnosti je strategickou otázkou ľudstva a som presvedčený, že aj hudba a umenia môžu k nej účinne prispieť. Kreativita je nielen vecou skladateľa, či interpreta, ale i sféry recepcie. Je to teda aj záležitosťou kultúrneho vzdelania, kultúrnosti života a kultúry spoločnosti.

V tom som videl aj hlavný smer svojej životnej práce a verím, že táto bude pokračovať v mojich nasledovníkoch, z ktorých nemalý počet patril k mojim poslucháčom, aj tých, u ktorých som bol aktívne zúčastnený na ich habilitáciách a inauguráciách.

Napriek hrboľatej ceste na mojom polstoročnom putovaní na poli hudobnej kultúry, kde sa objavovali rôzne odborné a, žiaľ, i mimoodborné prekážky, rozvoj našej hudobnej kultúry sa rozvíjal pod priaznivou hviezdou a verím, že tak bude tomu aj v budúcnosti.

Ďakujem Vám za pozornosť

Prof. PhDr. Ladislav Burlas, DrSc.

**Hudobnohistorické aktivity a historické myslenie
v muzikologickom diele profesora Ladislav Burlasa**

Predstaviť hudobnohistorické aktivity prof. Ladislava Burlasa je na prvý pohľad zdanlivo jednoduchá úloha, pretože sa týka krátkeho obdobia jeho muzikologických začiatkov, rokov 1951 – 1957, v ktorých publikoval svoje najrozsiahlejšie muzikologické štúdie z problematiky dejín slovenskej hudby. Roku 1951 obhájil na FF UK v Bratislave dizertačnú prácu na tému *Cantus Catholici 1655 – 1700*. Pomerne rýchlo ju rozpracoval a v roku 1954 vyšla ako súčasť kapitoly *Duchovná pieseň* v publikácii *Hudba na Slovensku v 17. storočí*. K tej istej téme sa vrátil ešte raz, v akademických dejinách *Dejiny slovenskej hudby* z roku 1957, v ktorých je autorom troch rozsiahlejších statí *Historická pieseň*, *Duchovná pieseň* a *Baroková ária a pastorela*. Málokto si už dnes spomenie, že vo vydavateľstve Osveta v Martine publikoval r. 1953 ešte malú, ale zaujímavú knižku *Život a dielo Jána Levoslava Bellu*. Muzikologická verejnosť však dlho vnímala tieto práce ako klasické hudobnohistorické štúdie a dokonca aj o vyše 20 rokov neskôr nájdeme v *Encyklopédii Slovenska* z roku 1977 v hesle „muzikológ a hudobný skladateľ Ladislav Burlas“ uvedené: „Patrí medzi zakladateľov slovenskej hudobnej historiografie.“ Už v tomto hesle mu bolo venovaných pomerne veľa – až 40 riadkov. Dnes, keď vložíme jeho meno do internetového vyhľadávača, zjaví sa 620 položiek. Hneď v prvej nájdeme: „slovenský hudobný skladateľ, muzikológ a významný predstaviteľ slovenskej filozofie hudby, žiak Alexandra Moyzesa a Igora Hrušovského“, „v rokoch 1951 – 1954 hudobný historik, SAV Bratislava.“

Profesor Burlas naozaj stál pri zrode slovenskej hudobnej historiografie. Začínal hneď po skončení štúdia histórie, muzikológie a filozofie, chodil na archívne hudobnohistorické výskumy a formuloval otázky ku kľúčovým problémom dejín slovenskej hudby. Už v prvom desaťročí jeho muzikologických začiatkov bola v jeho prácach prítomná aj rovina teoreticko-filozofického uvažovania. Základným pozitívom knihy *Hudba na Slovensku v 17. storočí* bol okrem jeho autorskej hymnologickej štúdie *Duchovná pieseň* aj rozsiahly historiografický úvod. Predostrel v ňom viaceré myšlienky, ktoré sa stali základom jeho neskoršieho uvažovania o hudobných dejinách: 1. špecifickosť koexistencie slovenskej ľudovej piesne s duchovnou piesňou v období od 17. storočia, 2. význam ľudovej hudobnej kultúry pre neskorší vznik slovenskej národnej hudby v 19. storočí, 3. historické chápanie vývinu hudby v celom komplexe spoločenských a kultúrnych podmienok. Zdôrazňoval, že musíme „poznať všetko progresívne, čo sa v celej našej hudobnej minulosti vytvorilo“, až na tomto základe potom môžeme prijať myšlienky Jána Levoslava Bellu o nadväznosti národnej hudby „na kultúru nášho ľudu, na našu ľudovú pieseň“. V tomto úvode presne vystihol, kde boli biele miesta vtedajšieho hudobnohistorického poznania, a tiež metodologicky zdôvodnil samotný výber troch vedeckých štúdií, ktoré tvoria knihu *Hudba na Slovensku v 17. storočí*. Štúdie charakterizovali „najprogresívnejšie“ črty obdobia, z ktorého pochádzajú „prvé hudobnohistorické pamiatky v našom jazyku“.

-
1. *Vietorisova tabulatúra*, rukopis, reprezentujúci inštrumentálnu svetskú a duchovnú hudbu, do ktorej prenikala slovenská ľudová kultúra (autor štúdie: Ján Fišer).
 2. *Cithara sanctorum* a *Cantus catholici*, dva tlačené spevníky, reprezentujúce duchovnú pieseň reformácie a protireformácie (autor štúdie: Ladislav Burlas).
 3. *Levočské tabulatúrne zborníky*, čiže tabulatúrne partitúry a Pestrý zborník, reprezentujúce kultúru mešťanov, predovšetkým vokálnu polyfonickú hudbu (auto štúdie: Antonín Hořejší).

U všetkých troch autorov išlo o detailnú historiografickú prácu s prameňmi, ich kritiku, hudobnú analýzu a transkripciu samostnej hudby. Ladislav Burlas predložil vo svojej štúdii prvýkrát nový prístup k výskumu duchovných piesní, ktorý spočíval v ich hudobno-štruktúrálnej charakteristike. Pri klasifikácii nápevov využil porovnávaciu metódu (predovšetkým práce nemeckých hymnológov Wilhelma Bäumkera, Salomona Kümmerleho) a vychádzal z historicko-vývinového pohľadu na jednohlasnú pieseň od stredovekého gregoriánskeho chorálu, cez piesne husitské, ľudové, nemecké reformačné, až po piesne domáceho pôvodu. Po tejto štúdii sa problematike hymnológie nevenovala, resp. nemohla venovať systematickejšia pozornosť. Až po uvoľnení celospoločenských pomerov začal Peter Ruščin nové hymnologické bádania k otázkam piesňového repertoáru *Cantus Catholici*. Veda, samozrejme, pokročila a kým Ladislav Burlas mal k dispozícii na porovnávanie 23 slovenských, maďarských

a nemeckých prameňov, Peter Ruščín už hodnotil 101 stredoeurópskych rukopisov a tlačí. Napriek tomu nájdeme v Ruščínovej dizertačnej práci *Duchovné piesne notovaných slovenských katolíckych spevníkov 17. storočia* (1993) najviac odkazov zo všetkých predchádzajúcich bádateľov na štúdiu L. Burlasa z roku 1954, ktorá bola prvým výsledkom síce „mladej“ slovenskej historiografie, avšak hymnológia, s cieľom interetnickej, interkonfesionálnej a interdisciplinárnej práce. Navyše kniha *Hudba na Slovensku v 17. storočí* obsahuje transkripciu piesní *Cithary sanctorum* a *Cantus catholici*, a táto notová edícia je dodnes jediným pokusom o kritickú edíciu týchto spevníkov. Dnes, pravdaže, noty nevydávame v rámci kníh v tvrdej väzbe, ale v praktickejších formátoch. Na vtedajšiu dobu však boli všetky transkripcie v knihe priekopníckym činom. Navyše sa publikovali základné hodnoty kresťanskej duchovnej piesne v povojnovom období budovania socializmu.

Celospoločensky to nebolo jednoduché obdobie. Komplikovaná bola predovšetkých situácia s hudobnohistorickými prameňmi slovenskej proveniencie, z ktorých časť bola deponovaná v Budapešti, niektoré sa stratili a o mnohých sa ani nevedelo. Transkripcia *Pestrého zborníka*, ktorá bola zaradená na záver knihy, sa tam dostala „na poslednú chvíľu“. Kniha bola pripravená už roku 1952 a práve v tomto roku daroval dr. Antonín Hořejš Ústavu hudobnej vedy dva exempláre fotokópií *Pestrého zborníka*. Jeden z nich bol venovaný akademikovi Bencze Szabolcsimu, ktorý už v nasledujúcom roku predložil výsledky svojho výskumu pre maďarskú verejnosť v časo-

pise *Új zenei szemle* (Budapest 1954). Na slovenskej strane zasa dr. Burlas oslovil Ladislava Mokrého, aby pamiatku prepísal do modernej notácie, a ten dostal za „vyhotovenie namáhavého rukopisu“ osobitné poďakovanie od Zdenka Nováčka v predslove knihy. Situácia okolo *Pestrého zborníka* a okolo vzniku knihy *Hudba na Slovensku v 17. storočí* bola typická pre hudobnú historiografiu povojnových rokov. Počas vojny sa na katedre hudobnej vedy neprednášalo. Po vojne emigroval uznávaný bádateľ František Zagiba, jediný pracovník vtedajšieho Hudobnovedného oddelenia Historického ústavu Slovenskej akadémie vied a umení. Na jeseň v roku 1951 síce vznikol samostatný Ústav hudobnej vedy SAVU (Slovenská akadémia vied, a v jej rámci aj Ústav hudobnej vedy, boli zriadené roku 1953), no nebolo príliš na čo nadväzovať. Neexistovali systematické edície prameňov. Boli síce pokusy o stručné syntetické spracovanie slovenských dejín hudby (prof. Konštantín Hudec, prof. František Zagiba), no chýbal v nich hlbší pohľad cez optiku prameňov. Povedané slovami Richarda Marsinu, profesionálna historiografia bola v „mladom veku“. Prelom do jej „dospelosti“ stál na bedrách vekom mladej, povojnovej generácie.

Ladislav Burlas mal v čase, keď pripravoval a koordinoval vydávanie knihy *Dejiny slovenskej hudby*, 30 rokov. Zároveň prednášal ako odborný asistent na FF UK v Bratislave okrem hudobnoteoretických predmetov aj *Dejiny českej a slovenskej hudby* a *Dejiny maďarskej hudby*. Do Ústavu hudobnej vedy nastúpil vlastne ako jeden

z jeho prvých pracovníkov roku 1951. V nasledujúcich rokoch, tak ako končili štúdium, pribúdali ďalší spolupracovníci, r. 1952 Viera Šedivá, r. 1953 Pavol Polák a Richard Rybářič, neskôr sa okruh hudobných historikov ešte rozšíril a v poslednom roku prípravy *akademických* dejín Ladislav Burlas pracoval v kolektíve, ktorý je v *Úvode* knihy *Dejiny slovenskej hudby* (Ed. L. Burlas, L. Mokřý, Z. Nováček. Vyd. Veda, Bratislava 1957) nazvaný ako „priateľsky spolupracujúci kolektív“: dr. Zdenka Bokesová, prom. hist. Alica Elscheková, dr. Ivan Hrušovský, doc, dr. Jozef Kresánek, prom. historik Ladislav Mokřý, dr. Zdeněk Nováček, dr. Pavol Polák, dr. Richard Rybářič, dr. Jozef Šamko, dr. Veronika Šedivá, dr. Ernest Zavarský.

Jadro kolektívu tvorili pracovníci Ústavu hudobnej vedy SAV a Seminára hudobnej vedy FF UK, ktorí sa dobre poznali. Dr. Burlas mal skúsenosti s obidvoma pracoviskami, keďže od r. 1954 prešiel z akademie na 6 rokov na miesto odborného asistenta na fakultu. Spoločným cieľom týchto mladých muzikológov bolo podať „nový, pokiaľ možno ucelený prehľad vývinu slovenskej hudby od najstarších čias po súčasnosť“ (*Dejiny slovenskej hudby* 1957). Základom ich práce bola systematická a mimoriadne intenzívna výskumná činnosť v novozaloženom Ústave hudobnej vedy SAV, v ktorom od roku 1955 hudobní historici iniciovali dotazníkový a osobný celoslovenský výskum hudobných prameňov, s cieľom generálneho súpisu. Na tomto základe je postavená aj druhá kratšia štúdia Ladislava Burlasa v *akademických* dejinách *Baroková ária a pastorela* v kapitole

Baroková hudba 18. storočia. Nadväzuje v nej na svoje hymnologické bádania o duchovnej piesni v 17. storočí a detailne analyzuje hudobné pamiatky obdivoch konfesií, zachovaných na katolíckych farrách a kláštoroch, predovšetkým u františkánov, ale aj premeny evanjelickej piesne. Takto prešli jeho rukami najznámejšie diela P. Gaudentia Dettelbacha, p. Pantaleona Roškovského, P. Edmunda Paschu a P. Paulína Bajana, ale aj *Melodyatura* Adama Škultétyho a mnohé iné hudobnohistorické pramene.

Samozrejme, v *akademických* dejinách išlo aj o „nové, skutočne vedecké chápanie podstaty hudby a zákonitostí jej vývinu“. Úsilie o vedeckosť mala v širšom slova zmysle v podmienkach rodiaceho sa socializmu ideologické podfarbenie. V užšom slova zmysle sa pod vedeckosťou postulovala myšlienka priority výskumu vlastivednej historickej problematiky. Písomné pamiatky sa začali ceniť ako nenahraditeľná hodnota pri výskume slovenských dejín a dejín Slovákov. Pozitívom tejto politickej požiadavky bol už celoslovenský archívny súpis pod vedením Alexandra Húšťavu v rokoch 1950 – 1951 (Historický ústav SAVU). Naň nadväzovali aj ostatné historiografické disciplíny. V tomto momente mohli hudobní, tak isto ako aj všeobecní historici, pracovať technikami tradične akademicky postulovanej historiografie. Na Filozofickej fakulte UK ju reprezentovali prednášky a práca prof. histórie Daniela Rapanta. U neho absolvoval

prednášky počas štúdia aj Ladislav Burlas. Prípava zahŕňala nielen

kvalitné jazykové vzdelanie, ale aj náročné štúdium pomocných vied historických. U prof. Burlasa sa to spájalo aj so vzdelaním filozofickým, ktoré mu otvorilo cesty do pluralitných metodologických systémov myslenia, akými boli na jednej strane neopozitivismus a scientizmus (prednášky prof. Igora Hrušovského), na strane druhej humanistické a demokratické idey o spoločnosti (prednášky prof. Svätopluka Štúra).

Okrem tohto klasického liberálneho univerzitného prostredia, ktoré bolo začiatkom 50. rokov vytlačené novou ideológiou, existoval na fakulte ešte jeden človek, ktorý svojou prácou nenápadne a aj v podmienkach ideologického nátlaku ovplyvnil formovanie sa slovenskej hudobnej historiografie. Bol ním odborný asistent, od roku 1953 docent, Jozef Kresánek, ktorý celé roky postuloval muzikológiu ako vyvážený systém troch subdisciplín – hudobná historiografia, etnomuzikológia a systematika. L. Burlas u doc. Kresánka síce neštudoval, ale dobre poznal jeho muzikologické postoje, formované pražskou univerzitnou hudobnou vedou. Spájal ich nielen kolegiálny vzťah, ale aj dualistické štúdium a prístup k hudbe, keďže obidvaja absolvovali muzikologické i kompozičné štúdiu. O 14 rokov starší doc. Kresánek, bol existenčne zviazaný s katedrou a v prvom rade sa venoval pedagogickému procesu. Mladší L. Burlas bol postavený pred požiadavku preniesť množstvo poznatkov, ktoré prinášala povojnová muzikológia do celospoločenského priestoru. Dnes sa táto úloha javí ako najmenej vďačná, bolo v nej totiž potrebné sklbiť

muzikologickú odbornosť s určitým stupňom ideologickej záťaže, ktorá doliehala na spoločenské vedy v nepriaznivých marxisticko-leninských časoch.

Táto nie príliš vďačná úloha začala koordináciou projektu *Dejiny slovenskej hudby* a sprevádzala Ladislava Burlasa aj v jeho ďalšej profesionálnej práci. Roku 1960 sa vrátil na Ústav hudobnej vedy, od roku 1964 stal sa jeho prvým riaditeľom a vyprofiloval ho ako pracovisko klasickej muzikológie s troma oddeleniami tak ako ich poznáme dnes. V hudobnohistorických výskumoch už nepokračoval. Komponoval, venoval sa problémom súčasnej hudby a systematickým muzikologickým subdisciplínam. Historické videnie javov však ostalo základom jeho vedeckého uvažovania. *Formy a druhy hudobného umenia* vyšli v minulom roku už v štvrtom vydaní, práve vďaka modernému historicko-vývinovému výkladu formových kategórií. Reedície sa dočkali aj *Dejiny európskej hudobnej teórie* (1970), publikácia s primárne pedagogickým cieľom, ktorá vyšla v tomto roku v rozšírenom druhom vydaní. Historické myslenie a filozofické uvažovanie o hudbe ostalo základnou devízou prof. Burlasa, ktorá mu v pozícii riaditeľa (resp. vedúceho pracoviska) až do roku 1987 umožňovala podporovať aj hudobnohistorické aktivity svojich kolegov. Skúmať gregoriánsky chorál, motetá či duchovné koncerty bolo za socializmu nanajvýš podozrivé. A predsa na vlnách menšieho ideologického nátlaku podarilo dostať na verejnosť originálnu duchovnú hudbu starších dejín zo slovenskýach prameňov,

spomeniem aspoň štúdiu Richarda Rybariča *Sekvence Spišského graduálu Juraja z Kežmarku* (Hudobnovedné štúdie SAV 4, 1960) Publikovali sa recenzie zahraničných monografií a hudobná historiografia sa usilovala nestratiť kontakt s celoeurópskym dianím. Koncom 60. rokov vyšli ako príloha časopisu *Slovenská hudba* prvé transkripcie 8-hlasných skladieb Jána Šimráka. (*Johannes Schimbraczy*, notová príloha Slovenského hudobného fondu 1966, 1968. Na základe novších výskumov sa dnes používa správny tvar priezviska Ján Šimrák / Johann Schimrack.) Dnes už o nich málokto vie, išlo však o spoločný edičný projekt R. Rybariča a L. Burlasa, ktorému dokonca predchádzali ich vzájomné diskusie o umeleckej hodnote tejto novoobjavenej hudby.

Našťastie, za „riaditeľovania“ profesora Burlasa nezanikla v historickom oddelení Ústavu hudobnej vedy slobodná voľba formulácie vedeckých problémov a vždy sa našlo riešenie, ako ich začleniť do oficiálnych päťročných výskumných plánov. Dokázal podporiť prácu na závažných projektoch, akými boli pamenné edície *Musicalia Danubiana*, *Stará hudba na Slovensku* či vydanie nových akademických *Dejín hudobnej kultúry na Slovensku I.* Richarda Rybariča roku 1984. V *Úvode* k týmto Rybaričovým *Dejinám* sa prof. Burlas jasne podpísal pod moderný projekt, ktorý predložil dejiny hudby ako synchronný proces rôznych vrstiev hudby, určených spoločenskou štruktúrou. Takýmto chápaním hudobných dejín sa rozšíril predmet bádania hudobnej historiografie, ktorý zahŕňa dejiny hudobnej tvorby

a hudobnej interpretácie rovnako ako dejiny spoločenského postavenia hudby. Najdôležitejším atribútom v tomto projekte je však zahrnutie hudobného vývoja na Slovensku do kontextu európskych dejín hudby. Podnetná je aj nová interpretácia historických faktov, v ktorej „hudobné dedičstvo nie je iba súhrnom dochovaných diel, ale predovšetkým súhrnom skúseností, ktoré si ľudstvo v oblasti hudobnej kultúry odovzdáva“.

Myslím, že práve spoločenské deformácie a ideologické tlaky v 70. a 80. rokoch nútili muzikológov k hlbším metodologickým úvahám o zmysle hudobnej historiografie a k úvahám o poslaní hudobnej vedy v rámci spoločnosti. Išlo o dlhodobý proces, o krištalizáciu hudobnohistorického myslenia, o hľadanie pravdy (a možnostiach vysloviť ju), ktorý môžeme sledovať nielen v dielach hudobných historikov, ale aj v niektorých ďalších vtedajších muzikológov. Práve tento dlhodobý proces som mala na mysli, keď som v úvode zdôraznila, že predstaviť historické muzikologické aktivity prof. Ladislava Burlasa je len zdanlivo úloha najjednoduchšia. Jeho filozofia historického videnia fenoménu hudby je totiž permanentne prítomná v štúdiách nielen pri pertraktovaní hudobnej histórie, ale aj v štúdiách k problematike súčasnej hudby a umeleckých tradícií. Podnetné sú jeho úvahy o hľadaní štýlovej základne slovenskej hudby (*Myšlienky o vývine národnej hudby*. In: *Slovenská hudba 1*, 1957, *Die Stilentwicklung der slowakischen Musik im Lichte der musikwissenschaftlichen Forschung*. In: *Musicologica Slovaca 11*, 1986),

o formovaní národného charakteru hudby (*Etika a estetika slovenskej národnej hudby*. In: *Slovenská hudba* 8, 1964, *Slovenská hudobná moderna*. Bratislava 1983), o polyhistoricite hudby ako vyvíjajúceho sa systému (*Paralely všeobecných dejín a dejín kultúry*. In: *Hudobný život* 19, 1987), i o historickom vedomí v hudbe (*Historické vedomie v hudbe a v súčasnej hudobnej kultúre*. In: *Hudobný život* 20, 1988). Ide o takmer ten istý kategoriálny systém, na ktorom je vybudovaný koncept *Hudobnej historiografie* Richarda Rybariča (posthumné vydanie Prešov 1995). Dnešná najmladšia generácia hudobných historikov prebrala tento systém s úplnou samozrejmou a zdá sa, že už ani neuvažuje o jeho genéze.

Hudobná historiografia v súčasnosti pokračuje v odkrývaní – povedané slovami prof. Ladislav Burlasa – „teritoriálne a etnicky autentické hudby“. Súhrn faktografického materiálu je objemnejší, komparatívne metodologické postupy sú zložitejšie a zahŕňajú teritoriálne širšie európske územie, ale pokračuje sa v osvedčenej štruktúre výskumu podľa historických štýlov. V týchto intenciách sú špecializované aj aktuálne výskumy pracovníkov v Oddelení hudobnej histórie Ústavu hudobnej vedy SAV, zamerané na dejiny hudby v stredoveku, renesancii a baroku, klasicizme a romantizme. Samozrejme, tematická štruktúra vedeckovýskumných iniciatív sa modifikuje podľa aktuálnych objavov. Na poprednom mieste vo výkume hudby však naďalej stoja známe osobnosti dejín hudby Ján Šimrák, skladateľ ba-

rokovej polyfónie, Anton Zimmermann, skladateľ orchestrálnej tvorby klasicizmu, Ján Levoslav Bella, reprezentant romantizmu.

Čo dodať na záver? Dnešná hudobná historiografia má na čo nadväzovať. Má vzory, má vypracovnú koncepciu a rokmi overenú metodológiu. Profesor Ladislav Burlas k tomu takisto prispel, a to svojím celoživotným muzikologickým dielom. Kto ho preštuduje kompletne, pochopí, že sila jeho výpovede spočíva v jednote mysleného, cíteného a predloženého.

Janka Petőczová – Matúšová
(pri príležitosti slávnostného udelenia
titulu Dr. h. c. L. Burlasovi, Nitra 2007)

Q. B. F. F. Q. S.
SUMMIS AUSPICIIS REI PUBLICAE SLOVACAE

CONSTANTINI PHILOSOPHI UNIVERSITAS NITRIENSIS
ET NOS RECTOR MAGNIFICUS, ORDINIS PHILOSOPHICI DECANUS
PROMOTORQUE RITE CONSTITUTUS
LECTURIS SALUTEM.
SENATUS CONSTANTINI PHILOSOPHI UNIVERSITATIS NITRIENSIS
ANTIQUUM AC LAUDABILEM MOREM MAIORUM SEQUENS
AC VIROS IN COGNITIONE RERUM INDAGANDA SAGACISSIMOS
LITTERISQUE ET OPERIBUS SUIS PRAECIPUOS,
QUI DE DOCTRINA EXPOLIENDA ET HUMANITATE PROMOVENDA
MIRUM IN MODUM MERITI SUNT, HONORIBUS ACADEMICIS ORNARE
CUPIENS,
IN CONVENTU SUO LEGITIMO
COMMUNI CONSENSU DECREVIT, UT VIR EMINENTISSIMUS

LADISLAUS BURLAS
HONORIS CAUSA

IN CONSTANTINI PHILOSOPHI UNIVERSITATE NITRIENSI IN DOCTORUM
SCIENTIARUM NUMERUM RECIPERETUR.

QUOD SENATUS UNIVERSITATIS CONSULTUM
CUM A SUMMA REI PUBLICAE SLOVACAE CONFIRMATUM ESSET,
NOS HUNC VIRUM PERILLUSTREM,
PRO TOTIUS VITAE EIUS SOLLERTIA NEC NON PRO MERITIS EIUS
EMINENTIBUS
IN MUSICA RATIONE ET ARTE PROMOVENDA
AEQUE ATQUE IN STUDENTIBUS HAC ARTE IMBUENDIS

SCIENTIARUM PHILOSOPHICARUM DOCTOREM
CREAVIMUS CREATUMQUE RENUNTIAMUS AC OMNIA, QUAE HUNC
HONOREM SEQUUNTUR,
IURA ET PRIVILEGIA IN EUM CONTULIMUS
IN CUIUS REI FIDEM HASCE LITTERAS MAIORE UNIVERSITATIS
SIGILLO SANCIENTAS CURAVIMUS

DATUM NITRIAE DIE TERTIO MENSIS MAII ANNO MMVII

Návrh na udelenie čestného titulu „doctor honoris causa“

prof. PhDr. Ladislavovi Burlasovi, DrSc.

(Dokument)

Prof. PhDr. Ladislav Burlas, DrSc., – popredný slovenský muzikológ, hudobný skladateľ a pedagóg vzácnou syntézou svojho celoživotného muzikologického-skladateľsko-pedagogického pôsobenia výrazne zasiahol do vývoja slovenskej hudobnej kultúry v 2. polovici 20. storočia. Šírka jeho záujmov je značná, zasiahol do viacerých oblastí slovenskej hudobnej vedy. K úspešnému pôsobeniu na tomto poli ho predurčilo i vzdelanie, ktoré predstavovala kombinácia historicko-filozofického a kompozično-muzikologického poznania. Niet takmer oblasti hudobnej vedy či hudobnej kultúry, kde by svojimi aktivitami, poznáním i rozhľadom nebol zasiahol. Reflektoval staršie i najnovšie vývinové etapy slovenskej hudby, hudobnú kultúru, jej pozície, vývin, východiská. Dopusiaľ vydal 15 knižných publikácií, autorsky sa spolupodieľal na niekoľkých ďalších, publikoval veľké množstvo článkov, štúdií v našich aj zahraničných odborných časopisoch a zborníkoch.

Narodil sa 3. apríla 1927 v Trnave. Jeho prvým učiteľom hudby bol skladateľ Mikuláš Schneider-Trnavský. Po absolvovaní gymnázia v Trnave študoval estetiku a hudobnú vedu na Univerzite Komenského a kompozíciu u Alexandra Moyzesa na Konzervatóriu v Bratislave (1947–51). V štúdiu kompozície pokračoval na Vysokej škole múzických umení, opäť v triede prof. A. Moyzesa (1951–55). Pôso-

bil na Ústave hudobnej vedy SAV (1951–55 a 1961–90, 1964–74 ako riaditeľ) a vyučoval dejiny hudby a hudobnú teóriu na Filozofickej fakulte UK, na VŠMU, Pedagogickej fakulte v Nitre, Bratislave, Prešove, Banskej Bystrici. Pôsobil ako dekan Hudobnej fakulty Akadémie umení Banskej Bystrici. Roku 1967 bol menovaný docentom, roku 1993 profesorom. Zastával viacero verejných funkcií, o. i. funkciu predsedu Zväzu slovenských skladateľov (1983–89), funkcie v Slovenskom hudobnom fonde, Slovenskom ochrannom zväze autorskem. Bol členom vedeckých rád viacerých vysokých škôl a iných odborných grémií.

L. Burlas vstúpil na hudobnú scénu Slovenska roku 1957, keď ako teoretik a publicista dal výraz spontánnej orientácii svojej skladateľskej generácie na vtedajšie moderné smery európskej hudby. Popri teórii a dejinách hudby sa zaoberal tiež najnovšími kompozičnými smermi, o ktorých publikoval najmä v 60. rokoch.

Skladby prof. Burlasa získali viacero ocenení: *Planctus* Cenu Zväzu slovenských skladateľov 1968, *Koncertná sonáta* 3. cenu v Československej skladateľskej súťaži 1975, *Stretnúť človeka* Národnú cenu SSR 1988 a i. Roku 1982 mu bol udelený titul zaslúžilý umelec. Za vedeckú činnosť získal o. i. Cenu Zväzu slovenských skladateľov (1980) a Striebornú medailu SAV (1987). Pri vzniku Burlasových hudobných kompozícií ako výsledkov tvorivého aktu sa utváral zároveň i skladateľov individuálny štýl, ktorý v podstate možno považovať za prekonanie individuálnej expresie. Burlasovou živnou kompozičnou pôdou bola tradícia slovenskej i európskej hu-

dobnej moderny, fascinovalo ho ľudové umenie, keďže veľa praco-

val s folklórom (zberateľské aktivity a muzikologická odozva v počiatočných vývoja), vznikol takto celý rad diel, kde ľudová tradícia vytvára živú kostru ideového i hudobno-materiálového organizmu takýchto kompozícií. Reflektoval rovnako štýly minulosti, ako i impresionizmus, expresionizmus atď.

Napokon muzikologické a skladateľské pôsobenie nachádza svoj odraz v oblasti *hudobnej pedagogiky*. Či už ide o transfer poznatkov v tejto oblasti zo zahraničia k nám, alebo o vlastnú reflexiu a chápanie hudobno-výchovnej praxe na celej šírke teritória od profesionálneho vzdelania (skladateľského, interpretačného, muzikologického) po najnižšiu a pritom fundamentálnu bázu tohto vzdelania, ktorou je školská hudobná výchova, detské zborové a interpretačné umenie. V slovenskej muzikologickej tvorbe nenájdeme ucelenejšie a koncíznejšie diela z oblasti hudobnej teórie i hudobných foriem a druhov, akými sú práce *Hudobná teória a súčasnosť* či *Formy a druhy hudobného umenia*, ktoré majú široké využitie a poslúžili na viacerých stupňoch hudobného vzdelávania.

Ako skladateľ a zároveň mysliteľ systematicky pracoval i v oblasti tvorby pre deti a mládež. Participoval na zlepšení postavenia hudobnej výchovy na základných školách a na tvorbe učebníc a metodík tohto predmetu pre základné školy. Školská i mimoškolská hudobná výchova bola dlhoročným predmetom záujmu Ladislava Burlasa a jej problémy reflektoval na rôznych miestach a fórach.

Presadzoval inováciu v oblasti vysokoškolského vzdelávania učiteľov hudby. Vychovával nielen budúcich umelcov a hudobných skladateľov (VŠMU, AU v Banskej Bystrici), muzikológov (FF UK, ÚHV SAV), ale aj učiteľov hudobnej výchovy a učiteľov hudby (Pedagogická fakulta Nitre, Vysoká škola pedagogická v Bratislave, Fakulta humanitných a prírodných vied v Prešove). Intenzívne sa venoval aj teoretickým reflexiám hudobnopedagogickej problematiky v publikáciách *Teória hudobnej pedagogiky* (1997) a *Hudba – komunikatívny dynamizmus* (1998). V súčasnosti aktívne spolupracuje s Pedagogickou fakultou UKF v Nitre na výchove doktorandov v študijnom programe *Didaktika hudobnej výchovy*, na odbornom raste pedagógov Katedry hudby, tiež ako oponent a člen habilitačných a vymenúvacích komisií v odbore *Teória vyučovania hudobnej výchovy*.

Výber z tvorby Ladislava Burlasa

Monografie, samostatné knižné publikácie

1. Realistické tradície slovenskej hudby. Osveta, Martin 1953
2. Život a dielo Jána Levoslava Bellu. Osveta, Martin 1953
3. Krútnava, opera Eugena Suchoňa. Osveta, Martin 1954
4. Alexander Moyzes. SVKL, Bratislava 1956
5. Hudobné formy I., časť systematická. SPN, Bratislava 1960
6. Formy a druhy hudobného umenia. ŠHV, Bratislava 1962; 2. rozšírené vydanie Supraphon 1967; OPUS, Bratislava 1978; EDIS, Žilina 2006
7. Dejiny európskej hudobnej teórie I. HF VŠMU, Bratislava 1970

-
8. Premeny v počúvaní hudby. Bratislava 1976
 9. Hudobná teória a súčasnosť. Tatran, Bratislava 1978
 10. Slovenská hudobná moderna. Obzor, Bratislava 1983
 11. Pohľady na súčasnú slovenskú hudobnú kultúru. OPUS, Bratislava 1987
 12. Teória hudobnej pedagogiky. Prešov, 1997
 13. Hudba – komunikatívny dynamizmus. NHC, Bratislava 1998
 14. Hudba – želania a výsledky. Prešov 2000
 15. Dejiny európskej hudobnej teórie, Žilina 2007

Kolektívne diela

1. Duchovná pieseň. In: Hudba na Slovensku v 17. storočí (spoluautori J. Fischer, A. Hořejš). Vydavateľstvo SAV, Bratislava 1954
2. Bartók Béla levelei (spoluautori V. Cosma, J. Demény). Zeneműkiadó vállalat. Budapest 1955
3. Dejiny slovenskej hudby SAV, Bratislava 1957
4. Formové princípy novej hudby. In: Kapitoly z teórie súčasnej hudby (spoluautori P. Faltin, M. Filip). Panton, Praha – Bratislava 1965
5. Slovenská hudba 20. storočia. Vývoj v prvej polovici storočia. In: Dejiny slovenskej hudby (ed. O. Elschek). ASCO, Bratislava 1996

Teoretické a ideovo-estetické práce (štúdie) okolo 70 titulov

Články, state, úvahy, profily, rozborý a i. 55 titulov

Orchestrálne diela

1. Allegro rustico pre orchester
2. Symfonický triptych pre veľký orchester
3. Epitaf pre veľký orchester
4. Malá serenáda pre sláčikový orchester
5. Bagately pre sláčikový orchester
6. Horehronský tanec pre orchester

-
7. Hudba spod Poľany pre orchester
 8. Planctus pre sláčikový orchester
 9. Concertino pre dychové a bicie nástroje
 10. Hudba pre husle a orchester
 11. Koncert pre organ a orchester
 12. Symfónia č. 2
 13. Matici slovenskej, sonáta pre sláčikový orchester
 14. Čertoviny, baletná hudba pre sláčikový orchester

Vokálno-inštrumentálne diela

1. Banícka kantáta pre mezzosoprán, baryton, miešaný zbor a orchester
2. Svadobné spevy z Horehronia pre zmiešaný zbor a orchester
3. Nový venček zo slovenských ľudových piesní pre sóla, zmiešaný zbor a sláčikový orchester
4. Štyri vojenské ľudové piesne pre ženské a mužské sólo, mužský zbor a sláčikový orchester
5. Dievčenské spevy z Myjavy pre ženský zbor a orchester
6. Štyri slovenské ľudové piesne pre zmiešaný zbor a orchester
7. Strane, malá kantáta pre zmiešaný zbor a orchester
8. Vyletela húska pre zbor a orchester
9. Hučia hory hučia, Nemci pili vodku, pre mužský zbor a orchester
10. Stretnúť človeka, vokálna symfónia pre sólo mezzosoprán, baryton, zmiešaný zbor a orchester na verše J. Kostru
11. Verbunkové piesne pre komorný zbor a mužskú vokálnu skupinu

Iné úpravy

Štátna hymna Slovenskej republiky, hudobná úprava Alexander Moyzes – Ladislav Burlas pre spev a klavír (1993), pre zmiešaný zbor a symfonický orchester (1992), pre detský trojhlas (1992)

Fotografie

Na stranách 5,10, 14, 19, 24, 26, 28, 49: slávnostná inaugurácia Ladislava Burlasa, aula UKF v Nitre 3. mája 2007 (foto: archív UKF)

Na strane 2: Ladislav Burlas (foto: Pavel Kastl)

Na strane 32: Ladislav Burlas, maturant 1946 (foto: archív L. Burlasa)

Na strane 40: doc. Ladislav Burlas, 1960 (foto: Ján Balaka, archív L. Burlasa)

Edícia

Doctor honoris causa, zv. 11

Ladislav Burlas

Hudba a hudobná kultúra v súčasnosti

Vydala Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

Technická redaktorka Bc. Tatiana Palkovičová

Fotografie Pavel Kastl, Ján Bakala, archív L. Burlasa a UKF

Vydanie prvé

Rok vydania 2007

Strán 56

Tlač Vydavateľstvo Michala Vaška Prešov

ISBN 978-80-8094-147-5

EAN 9788080941475
